

Αποτελεσματική η διερεύνηση των συνθηκών θανάτου Τ/Κυπρίων

ΤΟ ΕΔΑΔ ΔΙΚΑΙΩΣΕ ΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ – ΜΙΑ «ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ» ΑΠΟΦΑΣΗ

Της **ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΗΛΙΑΔΗ**
kateliadi@alfamedia.press.cy

Μια σημαντική απόφαση, την οποία η δικηγόρος της Δημοκρατίας που χειρίστηκε την υπόθεση, Θεοδώρα Χριστοδουλίδου, τη χαρακτηρίζει ως «εξαιρετικής σημασίας για την Κυπριακή Δημοκρατία», έλαβε σχετικά πρόσφατα το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) για υπόθεση Τουρκοκύπριων αγνοουμένων. «Η εν λόγω απόφαση του Δικαστηρίου είναι εξαιρετικής σημασίας για την Κυπριακή Δημοκρατία για τον αυτονόητο λόγο ότι, επί του παρόντος, ζητήματα που αφορούν τη διερεύνηση των περιστάσεων θανάτου των συγκεκριμένων Τουρκοκύπριων αγνοουμένων έχουν απορριφθεί και συνεπώς αυτά τα ζητήματα βρίσκονται εκτός της επιτήρησης της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, όπου πολύ συχνά η Τουρκία τη χρησιμοποιεί για πολιτικούς λόγους», αναφέρει η Δρ Θεοδώρα Χριστοδουλίδου. Στην ουσία, συνεχίζει, επιβεβαιώνει (η απόφαση) ότι οι χειρισμοί του Γενικού Εισαγγελέα, σε ζητήματα που αφορούν στην «αποτελεσματική διερεύνηση» των περιστάσεων θανάτου Τουρκοκύπριων αγνοουμένων των οποίων τα οστά ανευρίσκονται, είναι συμβατές με το Άρθρο 2 της Σύμβασης, όπως αυτό έχει αναπτυχθεί νομολογικά. Επισημαίνεται ότι το επίδικο θέμα δεν ήταν η εξαφάνιση των Τουρκοκυπρίων, αλλά το πως αντιμετωπίστηκε από τις Αρχές της Δημοκρατίας η ανεύρεση των οστών τους.

ΕΚΔΗΛΑ ΑΒΑΣΙΜΑ ΤΑ ΠΑΡΑΠΟΝΑ. Συγκεκριμένα, η υπόθεση αφορά τρεις ατομικές προσφυγές στο ΕΔΑΔ από συγγενείς Τουρκοκύπριων αγνοουμένων (Gurtekin and others v Cyprus, Akay and others v Cyprus, and Eray and others v Cyprus). Στις 11 Μαρτίου του 2014, το ΕΔΑΔ υιοθέτησε απόφαση για το παραδεκτό των εν λόγω ατομικών προσφυγών. Ωστόσο, απορρίφθηκαν όλα τα παράπονα ως έκδηλα αβάσιμα δυνάμει του Άρθρου 35 παράγραφος 3 (α) και παράγραφος 4 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

ΤΡΕΙΣ ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ. Οι ατομικές προσφυγές αφορούσαν (α) τις περιστάσεις θανάτου του Τουρκοκύπριου Dervis Mehmet, ο οποίος εξαφανίστηκε το 1963 καθοδόν προς τη Λευκωσία με τα πόδια, (β) τις περιστάσεις θανάτου του Τουρκοκύπριου Mustafa Osman Akay, ο οποίος εξαφανίστηκε το 1964 όταν επέστρεφε στην Αμμόχωστο από τη Λευκωσία, και, (γ) τις περιστάσεις θανάτου συνολικά 11 Τουρκοκυπρίων, οι οποίοι εξαφανίστηκαν το 1964 με το λεωφορείο στο οποίο επέβαιναν και το οποίο τους μετέφερε στην εργασία τους στις Βάσεις. Τα οστά τους ανευρέθηκαν από τη ΔΕΑ και ταυτοποιήθηκαν με τη μέθοδο DNA το 2008, 2009 και

2006 αντίστοιχα.

ΥΠΟΘΕΣΗ «ΕΜΙΝ». Σύμφωνα με τη δικηγόρο της Δημοκρατίας, οι συγγενείς των ίδιων Τουρκοκύπριων αγνοουμένων προσέφυγαν στο ΕΔΑΔ και στο παρελθόν, στην ατομική προσφυγή «Emin and others v Cyprus and six others applications», όπου παραπονήθηκαν ότι η Δημοκρατία δεν διερεύνησε τις περιστάσεις θανάτου των συγγενών τους, οι οποίοι εξαφανίστηκαν την περίοδο 1963 – 1964 και των οποίων τα οστά ανευρέθηκαν. Το Δικαστήριο, στην υπόθεση «Emin» εξέτασε εάν η ανεύρεση οστών το διάστημα 2006 – 2008 συνιστούσε νέα μαρτυρία, που ενεργοποίησε υποχρέωση των αρχών της Δημοκρατίας να διεξάγουν «αποτελεσματική έρευνα» για εξακρίβωση της ταυτότητας των Τουρκοκύπριων στους οποίους ανήκαν τα οστά, των αιτιών και περιστάσεων θανάτου, και των υπευθύνων. και σ'

Το επίδικο θέμα δεν ήταν η εξαφάνιση των Τουρκοκυπρίων, αλλή το πως αντιμετωπίστηκε από τις Αρχές της Δημοκρατίας η ανεύρεση των οστών τους

αυτή την περίπτωση, κατά πόσον οι αρχές ενήργησαν σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Σύμβασης και της νομολογίας του ΕΔΑΔ, για διεξαγωγή τέτοιων ερευνών (Άρθρο 2, δικαίωμα στη ζωή). Εξετάστηκε, επίσης, κατά πόσον η μη διεξαγωγή έρευνας, μετά που ανευρέθηκαν τα οστά, συνιστούσε απάνθρωπη μεταχείριση των αιτητών – συγγενών των Τουρκοκύπριων αγνοουμένων, κατά παράβαση του Άρθρου 3 της Σύμβασης, και κατά πόσον οι ατομικές προσφυγές είχαν υποβληθεί εμπρόθεσμα καθ' όσον αφορούσε τα πιο πάνω ζητήματα. Δεδομένης της νομολογίας του ΕΔΑΔ περί του ζητήματος, επισημαίνει η κα Χριστοδου-

Συναρμολογώντας τα κόκκαλα της νεώτερης Ιστορίας του τόπου μας. Φωτογραφικό στιγμιότυπο από το Ανθρωπολογικό Εργαστήριο της Διερευνητικής Επιτροπής Αγνοουμένων, που βρίσκεται στο χώρο του αεροδρομίου Λευκωσίας.

λίδου, η Δημοκρατία είχε αποδεχθεί μέσα στα πλαίσια των γραπτών παρατηρήσεων στην υπόθεση «Emin» ότι ενεργοποιήθηκε υποχρέωση των Αρχών να διεξάγουν έρευνα, για τις αιτίες και περιστάσεις θανάτου και εξακρίβωση της ταυτότητας των υπευθύνων.

ΜΕ ΕΜΦΑΝΗ ΣΗΜΑΔΙΑ ΒΙΑΣ... Γι αυτό το σκοπό και ενόσω εκκρεμούσαν οι ατομικές προσφυγές στην υπόθεση «Emin», ο Γενικός Εισαγγελέας είχε δώσει οδηγίες στην Αστυνομία, το 2010, για διεξαγωγή ποινικής έρευνας για τις περιστάσεις θανάτου των Τουρκοκύπριων αγνοουμένων, και την εξακρίβωση των υπευθύνων με σκοπό την προσαγωγή τους στη Δικαιοσύνη. Παρόλο που το ΕΔΑΔ στην απόφασή του ανέφερε ότι «η ανεύρεση οστών Τουρκοκυπρίων με εμφανή σημάδια άσκησης βίας και θαμμένα υπό συνθήκες σε μεγάλο βαθμό ενδεικτικές του ενδεχόμενου διάπραξης εκτελέ-

σεων ή φόνων, ενεργοποιεί την υποχρέωση των Αρχών της Δημοκρατίας να προβούν σε διαβήματα για εξακρίβωση της ταυτότητας των Τουρκοκυπρίων στους οποίους ανήκαν, των πιθανών αιτιών και περιστάσεων θανάτου τους και της ταυτότητας των υπευθύνων, εντούτοις, ενόψει της απόφασης του Γενικού Εισαγγελέα οι ατομικές προσφυγές απορρίφθηκαν ως απαράδεκτες για το λόγο ότι ήσαν πρόωρες επειδή οι ποινικές έρευνες εκκρεμούσαν.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΑΝΑΚΡΙΣΕΙΣ Σημειώνεται ότι οι τρεις ατομικές προσφυγές απορρίφθηκαν χωρίς κοινοποίηση και χωρίς κλήση για υποβολή γραπτών παρατηρήσεων εκ μέρους της Δημοκρατίας. Εντούτοις, όπως αναφέρεται στο ενημερωτικό σημείωμα που απέστειλε η κα Χριστοδουλίδου προς τον πρόεδρο του Δικηγορικού Συλλόγου, και σε τρεις προέδρους κοινοβουλευτικών Επιτρο-

πών – Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Νομικών και Αγνοουμένων – η δουλειά η οποία προηγήθηκε τόσο από την Αστυνομία όσο και από λειτουργούς του Τομέα Ατομικών Δικαιωμάτων/Ελευθεριών της Νομικής Υπηρεσίας (διεθνής πτυχή), σκοπό είχε να προλάβει πιθανές καταδίκες της Δημοκρατίας και να λειτουργήσει ανασταλτικά. Σημειώνεται, ακόμη, ότι οι ποινικές ανακρίσεις οι οποίες διεξήχθησαν από την Αστυνομία και οι οποίες έτυχαν στενής επίβλεψης από λειτουργούς του προαναφερθέντα Τομέα, διαγνώστηκαν ως «αποτελεσματικές» από το ΕΔΑΔ. «Οι δε Εκθέσεις που στάλθηκαν στους συγγενείς των αγνοουμένων από το Γενικό Εισαγγελέα χαρακτηρίστηκαν ως “detailed, giving relevant and plausible reasons for the decision not to prosecute”» προστίθεται. Οι Εκθέσεις αυτές ήταν ουσιαστικά η βάση των γεγονότων πάνω στα οποία στηρίχθηκε το ΕΔΑΔ, για να απορρίψει τις ατομικές προσφυγές.

Ανάλυση της απόφασης

Σε δύο από τις τρεις ανακρίσεις, ο Γενικός Εισαγγελέας παρατήρησε ότι η έρευνα είχε φθάσει σε ένα σημείο, στο οποίο δεν μπορούσε να προχωρήσει περαιτέρω, και ότι, παρόλο που όλες οι πιθανές πηγές πληροφοριών είχαν εξαντληθεί, η έρευνα δεν οδήγησε σε πρόσωπα τα οποία θα μπορούσαν να θεωρηθούν ύποπτοι. Στην τρίτη ανάκριση, ο Γενικός Εισαγγελέας παρατήρησε ότι υπήρχαν σοβαρές ενδείξεις ότι οι δολοφονίες είχαν διαπραχθεί από πέντε συγκεκριμένα πρόσωπα. Ωστόσο, βάσει της μαρτυρίας δεν υπάρχει εύλογη προοπτική καταδίκης, γιατί τα στοιχεία βασίζονται σε εξ ακοής μαρτυρία, η οποία προέρχεται από πρόσωπα τα οποία δεν είναι πλέον εν ζωή ή σε φήμες, αναφέρεται από τη δικηγόρο της Δημοκρατίας. Και στις τρεις περιπτώσεις, οι οδηγίες του Γενικού Εισαγγελέα

ήταν για επαναφορά του φακέλου προς αξιολόγηση τυχόν καινούργιας πληροφορίας / μαρτυρίας κατά τη διενέργεια άλλης έρευνας. Τα παράπονα των αιτητών περιστράφηκαν γύρω από την έρευνα, η οποία κατ' ισχυρισμόν δεν ήταν αποτελεσματική βάση της νομολογίας του ΕΔΑΔ, επειδή: (α) ως συγγενείς δεν συμμετείχαν στην έρευνα, (β) οι Αρχές δεν τους παρείχαν καμία μαρτυρία, (γ) δεν τους δόθηκαν ονόματα πιθανών αυτουργών, (δ) δεν τους δόθηκαν καταθέσεις ή εκθέσεις της Αστυνομίας, (ε) το αποτέλεσμα της έρευνας δεν ήταν πειστικό, (στ) υπήρξε έλλειψη δικαστικού και δημόσιου ελέγχου της έρευνας και του αποτελέσματος και (ζ) υπήρξε έλλειψη ανεξαρτησίας λόγω σύνδεσης κάποιων κυβερνητικών προσώπων με την οργάνωση «Ακρίτας». Επιπλέον, αναφέρεται στο ενημερωτικό

σημείωμα της δικηγόρου της Δημοκρατίας, οι αιτητές παραπονήθηκαν για παραβίαση του Άρθρου 3 της Σύμβασης (απαγόρευση βασανιστηρίων και άλλης απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας), στη βάση ότι οι Αρχές απέτυχαν από το να προβούν σε αποτελεσματική διερεύνηση με αποτέλεσμα οι ίδιοι να υποστούν θλίψη και ψυχική οδύνη. Σημειώνεται, τέλος, ότι οι πιο πάνω ισχυρισμοί των συγγενών των Τουρκοκύπριων αγνοουμένων απορρίφθηκαν, με το αιτιολογικό ότι υπήρχε υποχρέωση διερεύνησης και όχι αποτελέσματος, διεξήχθη έρευνα και λήφθηκαν καταθέσεις, το ΕΔΑΔ παρατήρησε ότι «οι Εκθέσεις του Γενικού Εισαγγελέα προς τους συγγενείς είναι λεπτομερείς», δεν φαίνεται να υπήρξε κωλυσιεργία στις έρευνες της Αστυνομίας κλπ.